

STRANDEN & LANDEN

Ook ik strandde ergens in het buitenland, in april, dankzij die vulkaan op Usland. 'Wat vervelend!', riepen mensen thuis, en: 'Hoe kom je nu terug?'. Maar om eerlijk te zijn: het had wel wat. Niet alleen leverde het achteraf mooie verhalen op, ook had ik opeens een vrijheid die ik zelfs in de vakantie vaak niet neem. Ben ik meestal nogal van het *doen* (wandelen, fietsen, bezichtigen), nu liep ik opeens na een week stevig wandelen door de Schotse hooglanden zonder doel of plan door Glasgow. De onverwachte zee van tijd veranderde mijn doelgerichte pas in een dolen en dwalen. Niet mijn eigen voornemens leidden mij, maar wat zich toevallig aandeede. Sprong het licht op groen, dan stak ik over. Wekte iets opeens mijn interesse, dan ging ik erop af.

Dus toen ik voor de zoveelste keer langs de School of Art kwam, de kunstacademie van Glasgow, stapte ik er maar eens binnen. Ik denk dat het vooral nieuwsgierigheid was naar de naam die ik steeds tegenkwam: Charles Rennie Mackintosh, kunstenaar en architect. De beroemdste architect van Schotland, welteverstaan, en de School of Art (inmiddels een eeuw oud) zijn meest bekende ontwerp. Ik had nog nooit van hem gehoord, maar een enthousiaste studente maakte tijdens haar rondleiding een eind aan die onwetendheid. Met zichtbaar plezier legde ze uit wat er zo bijzonder is aan het werk van Mackintosh. Niet alleen is het gebouw dat hij ontwierp mooi om te zien, ook heeft het tot in detail oog voor de gebruikers. Ze deed voor hoe de deuren zó ontworpen waren dat je er als student ook met armen vol materiaal makkelijk doorheen kon. Ze wees op de lichtinval in de ramen, zo belangrijk voor kunstenaars, en vervolgens op de uitklapbare tafeltjes bij die ramen. Je kon er elk moment even gaan zitten schetsen, om optimaal te profiteren van dat licht. Her en der waren grapjes ingebouwd, zoals een raampje dat – eenmaal geopend – precies de omlijsting vormde voor een kunstwerk ergens op het dak.

Mijn belangstelling was gewekt. Later, aan de koffie, verdiept in een boek over Mackintosh en zijn tijdgenoten, dwaalden mijn gedachten onherroepelijk af naar de geestelijke verzorging. Ook een bouwwerk, per slot van rekening. Een ontwerp dat tot in detail is afgestemd op al die verschillende gebruikers, maar dat als het goed is ook een eenheid vormt. En we bouwen er met z'n allen voortvarend aan. Je hoeft maar een paar nummers van TGV te lezen om een beeld te krijgen van de nieuwe ideeën en verfrissende initiatieven die geestelijk verzorgers steeds weer ontwikkelen. Maar wat, dacht ik al lezend over architectuur in de 19e eeuw, maakt nu eigenlijk dat de ene bouwstijl geniaal is, terwijl de andere nooit verder zal reiken dan de middelmaat? Glasgow, die rommelige stad, staat vol gebouwen uit de tijd van Mackintosh. De meeste zijn vergeten, de School of Art springt er nog steeds uit. Hoe zal het met het bouwwerk van de geestelijke verzorging zijn als we over een flink aantal jaren terugkijken? Staat het er dan nog? En hoe ziet het eruit? Welke initiatieven in het werk zullen zo goed zijn geweest dat ze de tand des tijds hebben doorstaan? Wat waren de overbodige frutsels, waar je je achteraf vooral voor schaamt? En wat blijken de geniale plannen te zijn geweest, de ideeën die bepalend werden voor de toekomst van het vak?

De tijd zal het leren. Ondertussen leer ik van Mackintosh iets over de verhouding tussen het detail en het geheel. Om zo'n fantastisch gebouw te ontwerpen, moet hij zijn blik steeds hebben laten zwenken. Van het grote geheel naar het detail, en van het detail weer terug naar het grote geheel. Want wie zich verliest in details, ontwerpt nooit een gebouw dat een eenheid vormt. En wie zich alleen bezighoudt met de grote lijn, verliest uit het oog wat van belang is voor de gebruikers van het gebouw.

De koffie is op. Ik heb tijd genoeg om nog andere gebouwen van Mackintosh te gaan bekijken. Ondertussen mijmer ik door over het detail en het geheel. Over ieder gesprek, ieder contact, dat van belang is in het werk van een geestelijk verzorger. En over de koers van het vak als geheel en hoe belangrijk het is om daar zicht op te houden. Het zijn aangename gedachten om in rond te dolen, en ze maken dat ik in deze onbekende stad niet verloren loop. Want waar ter wereld ik ook strand, kennelijk land ik altijd weer in mijn eigen leven.

Engelien Hulsmans, geestelijk verzorger Bronovoziekenhuis en Verpleeghuis Nebo in Den Haag.